

Пейо Яворов

До последна капка кръв

Ний, които изпитваме върху гърбовете си всичките ужаси на турското владичество и които сме решени да се борим до последна капка кръв за своето избавление – ний не можехме да не почувствуваме дяволската безчовечност на оная гавра с нас, която Австрия и Русия, а заедно с тях и Турция безочливо нарекоха „преобразувания за недоволна Македония“.

Европейският свят, разбира се, незаинтересуваният в никакви държавнишки сметки на изток – и свободният от всякакви дипломатски съображения в случаят – и той не можеше да не види съвършената празнота на оная чаша, която Голуковски и Ламсдорф, а заедно с тях и Абдул Хамид милостиво ни поднасят: „Србнете, та млькнете“...

Английските и френските вестници например просто осмиват арнаоновщината на трите „императорски величества“ към нас.

Английските вестници преписват от „синята книга“ заявлението на лорда Ландстоуна пред лондонския австрийски посланик: Англия приема австро-унгарското предложение за преобразувания в Турско, но мисли, че това не ѝ отнема правото за в бъдеще да направи сама, или да поддържа чуждо някое предложение, ако сега възнамереното не би постигнало целта си; – и веднага прибавят: Нагласените от Австрия и Русия преобразувания, макар и крайно незначителни, все биха внесли някакво подобрене в живота на македонца; обаче кадърна ли е Турция за едно съвместно прилагане на тия преобразувания?

френските вестници направо говорят: Султанът усвои преобразуванията веднага след предлагането им; това е нещо, което свидетелствува, че тия преобразувания са нищожни, и още – че никой в Цариград не мисли за тяхното приложение. И решително завършват: Подобрене на положението не ще се постигне, докато Европа не наложи комуто трябва, с един християнин главен управител, едни действителни преобразувания за Македония, осигурени чрез постоянния надзор на посланиците и консулите.

А че Турция току тъй не ще изпълни даже и това нищо, което днес обещава – то се знае.

Турският посланик в Рим заявил: ний не можем да въведем преобразуванията в 24 часа; Италия, която е напреднала страна, се труди вече тридесет години да подобри стопанското положение на своя народ и не е сполучила; тогава защо изискват от нас да направим това в най-кратък срок?

Наш Осман, както виждате, поставя Турция на една дъска с Италия и бълнува за някакво сходство между положението на безправния

турски роб и на свободният италиански гражданин...

Самси великият везир, запитан от цариградският английски посланик, скоро ли ще бъдат въведени обявените преобразувания, отговорил:

Нашите землемери в Македония работят най-усърдно за по-бързото довършване на пътищата; а направят ли се пътищата – ще се увеличи търговията и ще се подигне населението в стопанско отношение.

Наш Халил, както виждате, обича да се втелява и да говори за ланския вятър, когато хората го питат за днешната гозба...

Турското правителство се мъчи да придаде на борбата ни, която е преди всичко борба за най-необходимите условия на човешкото развитие, оня обществено-стопански цвят на сиромашките вълнения в свободните страни – цвят, за основа на който може да послужи само един вековен всестранно напредъчен живот.

Турция досега играеше на конопено азиатско въже – отсега почва да играе на копринена европейска нишка!

Че какво инак да прави бедната, когато за въвеждането на преобразуванията ѝ трябва време – поне докато ония, които ѝ пъхат в носа тия преобразувания, забравят и поменът им дори?

В краен случай тя може по стар навик да позалъже света; – тя може с едната ръка да подаде и с другата да отнеме подаденото. Даже ний сме зрители вече на тая хаджияйватовска комедия. Пуснаха се няколко стотини политически затворници, но – стигнали-нестигнали хората до къщната врата – разтичаха се суварии и заптии да ги повръщат назад и – един „кефил булмамъш“, с друг „янглъш олмуш“ – сиромасите напълниха отново поизпразнените „кауши“.

Каза се, че и християните ще бъдат назначавани на стражарска служба, но – узнали-неузнали хората това – разтичаха се суварии и заптии да събират по села и градове всезнайни доносчици на правителството, гърци и сърбомани, от които, както бяхме предвидели, са назначени вече на служба в Битолско и Скопско 4–5 души.

Съобщи се, какво арнаутите и койнарите пъдари ще бъдат отстранени от християнските села, но разбрали-неразбрали хората да се порадват – разтичаха се суварии и заптии да свикват коджабашите в хьокюмата, дето каймакамите са ги заставяли, както бяхме съобщили миналия път, да подписват, че населението било доволно от Кадриевци и Салиевци и че то ги желае да си останат по местата...

Турчинът има столетна ука в преобразователната работа: не „дъндън“ въведения като сегашните, но и десет пъти по-големи биха били направени от него тъй, щото най на края да остане следата им като вода

в решето.

Австрия и Русия обаче мислят, че извършиха за нас бог знае колко нещо, та ни обръщат вниманието да благодарим и да мируваме...

Ала ний ще докажем, че няма кого за какво да благодарим, като извадим налице всичката безсмисленост на думите „преобразувания според изискванията на времето“ – когато тия думи се отнасят за една прогнана от край до край държава, каквато е поганска Турция.

Ала ний ще докажем, че не можем да мируваме и че всеки друг в нашето положение не би могъл да мирува, като извадим наяве всичката своя безнадеждност за какво да е подобрене в съдбата ни, додето фесът не бъде захвърлен хе там далеко в анадолските пущинаци, отдето е дошъл.

Средство и за едното, средство и за другото е нашата борба с правителството, борба по всички направления, борба на живот и смърт.

в. „Свобода или смърт“, брой 6, 17 март 1903 г.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: Христо Ценов

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7220>]